

● Glatz Ferenc: Konszolidáció tegnap és holnap	3
● Sipos Péter: A magyar külpolitika az enyhülés időszakában	4
● Sipos András: Ki volt Ny. Sz. Hruscsov?	8
● Borhi László: Az Egyesült Államok és a szovjet zóna	10
● Sipos Levente: Irányító és ellenőrző szerepben	14
● Romány Pál: Falu és téveszek	17
● Stefány Judit: A kosztümmé vált viselet	20
● Kovács András: Filmkészítés a hatvanas években	21
● Hanák Gábor: Konszolidáció és „interaktív” televíziózás	23
● Jordán Gyula: Mao és „szövetségei”	26
● Lux Judit: Hatalom és érdekképviselő	30
● Kertész István: Olimpiai és focisikerek	32
● Szabó B. István: Irodalompolitika a hatvanas években	36
● Rózsa Erzsébet: A marxizmus reneszánszától a „filozófus perig”	39
● Balogh Margit: „Szabadság” állami ellenőrzéssel	42
● Föglein Gizella: Közvetíteni a „párt és a kormány” szavát	45
● Szász Zoltán: A vitatott értékű „ajándék”	48
● Frisnyák Zsuzsa: Vezérgazdátó és miniszter	50
● Méray Tibor: Az 1956-os emigráció	53
● A belső ellenséges erők tevékenységéről, 1966	56
● Berecz János: Egy pártvezető emlékei	59
● Kovács Éva: „... nem iskolás gyermekek ellen vívja pártunk az osztályharcot”	63
● Nyers Rezső: Emlékképem a kádári konszolidációról	64

Címlapunkon:

Keserű elégedettség a humorban?
Ludas Matyi, 1969. május 1.

História

Szerkesztő: GLATZ FERENC

A szerkesztőség munkatársai:

Kertész István, Sipos Péter, Szakály Ferenc, Vörös Károly

Munkatársak: Demeter Zsuzsanna (kép), Stemlerné Balog Ilona (kép), Kovács Éva (szöveg), Horváth Imre (számítógépes tördelés)

Felelős kiadó: História Alapítvány
Elnök: Niederhauser Emil
Szerkesztőség: 1014 Budapest, Üri u. 53.
Telefon: 156-0457 Levélcím: Pf 9. Bp. 1250
A História Alapítvány bankszámlaszáma: 501-012539-4 OTP Bp., I. Ker. Alagút u. 3.

Szedés, tördelés: MTA TTI Kiadványcsoportja
Vezető: Burucs Kornélia
Készült a Veszprémi Nyomda Kft-nél
Veszprém, Órház u. 38.
Felelős vezető: Fekete István igazgató

Terjeszti: a Magyar Posta
Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál és a Helírmél, 1900 Budapest, Lehel u. 10/a közvetlenül vagy postautalványon

Megjelenik évente tízszer.
Előfizetési díj: 1 évre 600 Ft
Külföldön terjeszti a KULTÚRA Külkereskedelmi Vállalat
Budapest, Pf. 149. H-1389

HU ISSN 01392409. Index: 25384
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

Konszolidáció tegnap és holnap

A rendszerváltás első szakasza lezárult... Visszafordíthatatlanul immáron azok a folyamatok, amelyek megindultak még a szovjet rendszer keretei között, bomlasztották azokat. 1989 óta bármilyen kormányzat, kormánykoalíció vezényelte is a végrehajtó hatalmat, irányadónak mindegyik a politikai többpártrendszert, a piacgazdaságot, az emberi szabadságjogok biztosítását tekintette.

Ezt a folyamatosságot igaz, elleplezik a médiát elöntő pártpolitikai ütközések és a többpártrendszer valós deficitje (mert ilyen is létezik): a választási szavazatokért való versengés. Ami nálunk – és általában a kelet-európai „kezdő” demokráciákban – első-sorban a versenytárs kiszorítására, lejáratására irányul. Az „előd” vagy az „utód” lejáratására. Következménye ez annak is, hogy 1989 után a 80-as években iskolázódott „taktikus” politikai gondolkodás uralta el a politikai elit gyakorlatát. A „stratégiai gondolkodás” nem, vagy kevésbé kap helyet a kelet-európai rendszerváltásokban. Hiányzik e stratégiai gondolkodási készség mind a saját cselekvési programunk meghatározásában, mind a versenytársak érdemeinek méltatásában. Ez is „örökség” ma már.

De vajon a mi generációnknak csak az a feladata, hogy gyengéink történelmi okait kutassa? S miközben ezt tesszük, ezt gyakran úgy hasznosítjuk, hogy érdemeket (érdem-rendeket) kovácsolunk a jelenben a múltbeli – valós vagy vélt – sérelmekből? Netán új előjelű – valós vagy vélt – érdemekből? Már nem is a jelenben, hanem a múltban elért érdemek lesznek a meghatározóak. Sérül a politikai gondolkodás. És sérül a történelmi gondolkodás, maga a történettudomány is. A közelmúlt tudományos kutatását kiszolgáltatják a napi politikának, mint 1989 előtt. Ez is örökség ma már.

A rendszerváltás első szakasza lezárult... A politikai elit és a társadalom széles tömegei előtt világossá lett: sem az 1948 előtti, sem az 1989 előtti rendszer vissza nem hozható már.

Történelmi nosztalgiák foszlottak szét 1990–94 között – az 1920–1948 iránti nosztalgiák. Emlegethetjük a magyar történelmi középosztályok és a magyar nemzet történelmi érdemeit abban, hogy a térség megőrizhette az évezredes keresztény európai kultúrát. Valós érdem, de ma már elsősorban történelem. Ha az európai integrációról beszélünk a világban, azt kéri immáron számon, hogy mennyire tudunk ma, a jelenben biztonságot, harmóniát teremteni a térségben szomszédainkkal. És éppígy oszlottak szét vágyak 1994–96 között – az 1989 előtti szociális biztonság, állami paternalizmus iránt. Ha emlegetjük, milyen sokat tett a reformsocialista Magyarország a szovjet rendszer lebontásáért, és gazdasági élénkülésünk érdekében fordulunk nyugati szomszédainkhoz, a történelmi tiszteletnyilvánítás mellett azt kéri számon: milyen a munkaerő színvonala, termékeink versenyképessége. (És hiába emlegetjük a belülről feszítő szociális békétlenséget, munkanélküliséget.) Mint ahogy az is egyértelmű: lehet ugyan a tengerentúlról átültetni intézményeket ide a keleti társadalmakba, de azok hatása diametrálisan mást eredményezhet, mint az ottani, más hagyományú világban. Amikor büszkén mondjuk, hogy a térségben a legmesszebbmenően biztosítjuk a klasszikus liberális alapelvek érvényesülését, rögvést azt kérdezik: vajon milyen a közbiztonság, s hogy komolyan gondoljuk, hogy ez csak a rendfenntartáson (rendőrségen) múlik? Vajon mit teszünk a törvénykezés, a bírászkodás, sőt az erkölcsök erősítéséért? (S hiába emlegetjük a múlt századi nemes liberális mestereink határozott követését. Meggyőződésünket.)

Napjaink történései kegyetlen erővel rázzák meg az eddigi politikai erők eszmei tartalékait. Ma nem a múlt hőseire, hanem a jelen leleményes értőire van szükségünk. Most, a rendszerváltás második szakaszának, a konszolidációnak kezdetén.

Hagyjuk tehát a múltat a történettudománynak. Jót tesz ez a jelenben élő politikának, mert figyelmét a jelen konfliktusaira és a jövő feladataira fordíthatja. És jót tesz ez a történettudománynak, mert eloszlatja a szakma félelmeit. Nem, nem a cenzúráról, nem az adminisztratív tiltásoktól való félelmét, de a kollektív örületektől, a harsány örségváltásoktól és a „hangosító berendezések”-től.

*

1991-ben létrejött az Országos Kiemelésű Társadalomtudományi Kutatások keretében az MTA Jelenkortörténelmi Bizottsága. Sok, apró-szorgos munkát batorított, amelyek vállalkoztak az 1949–1989 közötti korszak feldolgozására. Az Akadémia intézetében tucatnyi fiatal munkatárs kezdte meg az adatfeltárást. Gazdaság, kereskedelem, társadalom, kisebbségi politika, külpolitika, környezetvédelem, közlekedés, oktatás – mindez a hét-köznapok szintjén. A História publikációs lehetőséget is adott e kutatásoknak: folyamatos közlései mellett megjelent a múlt évi 9–10. szám az 1956–62 – azaz a megtorlás – időszakáról. A mostani – az 1996. évi 9–10. szám – az 1962–74, azaz a konszolidáció időszakát tárgyalja. Kezdetként, kísérletként... Ez is a jelen konszolidációjának – a közgondolkodás és a tudomány konszolidációjának – feltétele.

GLATZ FERENC